

प्रधानमंत्री फसल बीमा योजने अंतर्गत पुनर्रचित
हवामानावर आधारित फळ पीक विमा योजना राज्यात
सन २०१७-१८ मध्ये मृग बहारामध्ये लागू करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: विमायो-१०१७/ प्र.क्र. ३२/१४-अ
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तारभवन, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक: १ जून, २०१७.

वाचा :-

- १) केंद्र शासनाचे पत्र क्रमांक जा. क्र. १३०१५/०३/२०१६-क्रेडीट-२, दि.२३ फेब्रुवारी, २०१६.
- २) केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचना जा क्र. ११०१९/०१/२०१५-क्रेडीट-२, दि. २३ मार्च, २०१६.
- ३) आयुक्त कृषी यांचे पत्र क्र.कृआ/फलो-१/हआफपिवियो/१०४/२०१७, दि.१०.०४.२०१७.
- ४) राज्य स्तरीय पीक विमा समन्वय समितीच्या दि.२५.०५.२०१७ च्या बैठकीचे इतिवृत्त.
- ५) कृषी आयुक्तालयाचे पत्र क्र. फलो-१/मृग २०१७/ १३६१/१७ दि. २९/०५/२०१७.

प्रस्तावना :-

कृषी क्षेत्राच्या उत्पादन वाढीच्या दरामध्ये फळ पिकांचा प्रमुख सहभाग आहे. फळ पिकांचे बाजारमुल्य अधिक असल्याने शेतकऱ्यांना चांगले उत्पन्न मिळते. मात्र फळ पिकाचे अपेक्षित उत्पन्न न आल्यास येणारा तोटाही मोठा असतो. ही बाब विचारात घेऊन शेतकऱ्यांच्या फळ पिकांना हवामान धोक्यापासून विमा संरक्षण दिल्यास शेतकऱ्यांचे आर्थिक स्थैर्य अबाधित राखण्याच्या दृष्टीने मदत होईल. त्यासाठी राज्यात प्राधान्याने सदरची योजना राबविण्यात येत आहे. विविध हवामान धोक्यांमुळे फळ पिकांच्या उत्पादकतेवर विपरीत परीणाम होऊन मोठ्या प्रमाणावर उत्पादनामध्ये घट येते. पर्यायाने शेतकऱ्यांना अपेक्षित उत्पादन न मिळाल्याने आर्थिक संकटाला तोंड द्यावे लागते. या सर्व बाबींचा विचार करून शेतकऱ्यांना फळ पीक नुकसान भरपाई मिळण्यासाठी एक उपाय म्हणून सन २०१७ च्या मृग बहाराकरिता पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना राबविणे शासनाच्या विचाराधीन होते. पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना संत्रा, मोसंबी, डाळिंब, पेरु व चिकू (मृग बहार) या ५ पिकांसाठी २५ जिल्ह्यांमध्ये महसूल मंडळ हा घटक धरून राबविण्याचे प्रस्तावित आहे. त्यासाठी महसूल मंडळांमध्ये किमान २० हेक्टर अधिसूचित फळ पिकांचे उत्पादनक्षम क्षेत्र असणे आवश्यक आहे.

शासन निर्णय :-

प्रधानमंत्री फसल बीमा योजना अंतर्गत पुनर्रचित हवामानावर आधारीत पीक विमा योजना २०१७-१८ मृग बहारामध्ये संत्रा, मोसंबी, डाळिंब, पेरु व चिकू या ५ फळपिकांकरिता लागू करण्यास या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे. सदर योजना सन २०१७-१८ मध्ये सहपत्र -१ मध्ये नमूद केलेल्या जिल्ह्यामधील तालुक्यातील महसूल मंडळात सहपत्र - २ मध्ये निर्धारित केलेल्या हवामान धोक्यानुसार लागू करण्यात येईल. सदर योजना कार्यान्वित करणाऱ्या विमा कंपन्या सहपत्र -१ मध्ये नमूद केलेल्या महसूल मंडळात महावेद प्रकल्पाद्वारे स्थापन केलेल्या संदर्भ हवामान केंद्रावर नोंदल्या गेलेल्या हवामानाची आकडेवारी आणि सहपत्र - २ मध्ये नमूद केलेली फळपिक निहाय प्रमाणके यांची सांगड घालून शेतकऱ्यांना संबधीत विमा कंपनीमार्फत नुकसान भरपाई परस्पर बँकेद्वारे अदा करतील. नुकसान भरपाईचे कोणतेही दायित्व शासनावर राहणार नाही.

२) योजनेची उद्दिष्टे:-

१. कमी / जास्त पाऊस, पावसाचा खंड व सापेक्ष आर्द्रता या हवामान धोक्यापासुन निर्धारित केलेल्या कालावधीत शेतकऱ्यांना विमा संरक्षण आणि आर्थिक सहाय्य देणे.
२. फळ पीक नुकसानीच्या अत्यंत कठिण परिस्थितीत शेतकऱ्यांचे आर्थिक स्थैर्य अबाधित राखणे.

३) सदर फळ पीक विमा योजना खालील विमा कंपन्या मार्फत त्यांच्या समोर नमूद केलेल्या जिल्ह्यामधील निवडक तालुक्यात महसूल मंडळ पातळीवर कार्यान्वित करण्यात येईल:-

अ.क्र.	विमा कंपनीचे नांव	क्लस्टर क्र.	जिल्हे
१	रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड ५७० रेक्ट्री फायर हाऊस, वडाळा वेस्ट, मुंबई ३१	१ ४	जालना, अकोला, सातारा, सांगली, सोलापूर, धुळे, अहमदनगर, औरंगाबाद, परभणी, उस्मानाबाद,
२	इफको टोकियो जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड. रुरल अॅन्ड को- ऑपरेशन डिपार्टमेंट ४-था मजला प्लॉट क्र-३ सेक्टर २९ गुरगाव हरियाणा -१	२	ठाणे, नांदेड, लातूर, नाशिक.
३	एच.डी.एफ.सी. ईर्गो जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड १ ला मजला, एचडीएफसी हाऊस, एच.टी. पारेख मार्ग, १६५-१६६ बॅकबे रिक्लेमेशन, चर्चगेट, मुंबई-२०.	३ ५	हिंगोली, जळगाव, वाशिम, यवतमाळ, अमरावती, बुलडाणा, बीड, पालघर, पुणे, वर्धा, नागपूर.

४) योजनेत समाविष्ट शेतकरी:-

अ) सदर पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना मृग बहारामध्ये अधिसूचित केलेल्या महसूल मंडळामध्ये संत्रा, मोसंबी, पेरु, चिकू व डाळिंब या पाच फळ पिकांसाठी राबविण्यात येत आहे. अधिसूचित क्षेत्रात अधिसूचित फळ पीके घेणारे (कुळाणे / भाडेपट्टीने शेती करणाऱ्या शेतकऱ्यांसह) सर्व शेतकरी या योजनेत भाग घेण्यास पात्र आहेत. ब) जे शेतकरी विविध वित्तीय संस्थेकडुन पीक कर्ज घेतात अशा कर्जदार शेतकऱ्यांना योजना बंधनकारक असुन बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांना ऐच्छिक राहिल. क) फळ पीक निहाय निर्धारित केलेले हवामान धोके (ट्रिगर) लागू झाल्यावर नुकसान भरपाई देय होते. ड) विमा क्षेत्र घटक महसूल मंडळ राहिल.

५) अधिसूचित फळ पीके, विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके), विमा संरक्षण कालावधी, विमा संरक्षित रक्कम प्रमाणके (ट्रीगर), नुकसान भरपाई रक्कम सहपत्र-२ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राहिल.

६) मृग बहार:- अधिसूचित फळ पीके, समाविष्ट धोके व विमा संरक्षण कालावधी खालील प्रमाणे निर्धारित करण्यात आलेला आहे:-

अ.क्र.	फळ पीके	समाविष्ट धोके	विमा संरक्षण कालावधी
१	संत्रा (मृग बहार)	१) कमी पाऊस २) पावसाचा खंड	१५ जून, २०१७ ते १५ जूलै, २०१७ १६ जुलै, २०१७ ते १५ ऑगस्ट, २०१७
२	मोसंबी (मृग बहार)	१) कमी पाऊस २) पावसाचा खंड	१५ जून, २०१७ ते १५ जूलै, २०१७ १६ जुलै, २०१७ ते १५ ऑगस्ट, २०१७
३	पेरु (मृग बहार)	१) कमी पाऊस	१५ जून २०१७ ते १४ जूलै, २०१७

४	चिकू (मृग बहार)	१) जादा आर्द्रता	१ जुलै, २०१७ ते ३० सप्टेंबर, २०१७
५	डाळिंब	१) कमी पाऊस (फळधारणेची अवस्था) २) कमी पाऊस (फळ वाढीची अवस्था) ३) जास्त पाऊस (फळ पक्वता ते काढणी अवस्था)	१५ जुलै, २०१७ ते १५ ऑगस्ट, २०१७ १६ ऑगस्ट, २०१७ ते १५ ऑक्टोबर, २०१७ १६ ऑक्टोबर, २०१७ ते ३० डिसेंबर, २०१७

७) विमा हप्ता दर व विमा हप्ता अनुदान:-

या योजने अंतर्गत विमा हप्ता दर हा वास्तवदर्शी दराने आकारला जाणार आहे. तथापि, शेतकऱ्याने भरावयाचा फळ पीक निहाय प्रती हेक्टरी विमा हप्ता दर खालीलप्रमाणे आहे:-

अ.क्र.	बहार	फळ पीके	शेतकऱ्यांनी भरावयाचा जास्तीत जास्त विमा हप्ता
१	मृग	संत्रा, मोसंबी, पेरु, डाळिंब व चिकू	विमा संरक्षित रक्कमेच्या ५ टक्के किंवा वास्तवदर्शी दर यापैकी जी कमी असेल ती रक्कम

या योजनेतर्गत निश्चित करण्यात आलेला पीक निहाय प्रती हेक्टरी विमा हप्ता दर व शेतकऱ्यांनी प्रत्यक्षात भरावयाचा विमा हप्ता या मधील फरक हा सर्वसाधारण विमा हप्ता अनुदान समजण्यात येईल व हे अनुदान केंद्र व राज्य शासनामार्फत समप्रमाणात दिले जाईल.

८) योजना अंमलबजावणी वेळापत्रक:-

कर्जदार/बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांनी बँकेकडे विमा प्रस्ताव सादर करणे आणि बँकांनी कर्जदार/बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांचे विमा प्रस्ताव संबंधित विमा कंपनीकडे सादर करणे याबाबतची अंतिम मुदत खालील प्रमाणे राहिल:-

अ.क्र.	बाब	फळ पीक	अंतिम दिनांक	मृग बहार
१	बँकेकडून अधिसूचित फळ पिकांसाठी पीक कर्ज मर्यादा मंजूर असलेले शेतकरी (कर्जदार शेतकरी) यांच्या फळ पीकांचा विमा करण्याची मुदत.	संत्रा मोसंबी पेरु चिकू डाळिंब	१४ जून ३० जून १४ जुलै	ज्या शेतकऱ्यांची अधिसूचित पिकांसाठी (संत्रा, मोसंबी, पेरु, चिकू व डाळिंब) कर्ज मर्यादा मंजूर असेल त्या सर्व शेतकऱ्यांच्या क्षेत्राचा विमा विहित मुदतीत करून घेणे बँकांना अनिवार्य आहे.
२	बँकांनी कर्जदार शेतकऱ्यांची घोषणा पत्रे (डिक्लरेशन) सहभागी संबंधित विमा कंपनीस सादर करण्याची मुदत.	संत्रा मोसंबी पेरु चिकू डाळिंब	४ जुलै १९ जुलै २ ऑगस्ट	
३	बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांनी विमा प्रस्ताव (Proposal) बँकांना सादर करण्याची मुदत.	संत्रा मोसंबी पेरु चिकू डाळिंब	१४ जून ३० जून १४ जुलै	एच्छिक सहभाग.

४	बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांची घोषणापत्रे (Declaration) बँकांनी विमा कंपनीस सादर करण्याची मुदत.	संत्रा	२२ जून	एच्छिक सहभाग.
		मोसंबी		
		पेरु		
		चिकू	१० जुलै	
		डालिंब	२४ जुलै	

९) हवामानाची आकडेवारी सादर करणे आणि नुकसान भरपाई अदा करण्याचे वेळापत्रक खालील प्रमाणे राहिल:-

तपशिल	कालावधी	शेरा
१) अधिसूचित केलेल्या महसूल मंडळातील फळ पिकांकरिता समावेश केलेल्या हवामान घटकांची आकडेवारी सादर करणे.	दर पंधरवाडा अखेर हवामान धोक्याची प्रमाणित आकडेवारी विमा कंपनीने कृषी आयुक्तालयाच्या संकेत स्थळावर सादर करणे.	संबंधित विमा कंपनी महावेद प्रकल्पामार्फत स्थापित केलेल्या संदर्भ हवामान केंद्रावरील आकडेवारी उपलब्ध करून देईल.
२) नुकसान भरपाई अदा करणे.	विमा कालावधी संपल्यापासून ४५ दिवसांत देय होईल.	संबंधित विमा कंपनी विमा हप्ता अनुदान व निवडलेल्या हवामान घटकाची आकडेवारी वेळेत उपलब्ध करून देण्याच्या अधिन राहून शेतकऱ्यांना विमा नुकसान भरपाई बँकेमार्फत परस्पर अदा करेल तसेच विमा कंपन्यांनी नुकसान भरपाई पोटी बँकेकडे जमा केलेली शेतकऱ्यांची रक्कम बँकांनी विनाविलंब प्रत्येक शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यावर जमा करणे व तसा अहवाल प्रत्येक आठवड्यात विमा कंपनीस व कृषी विभागास सादर करणे बँकांना बंधनकारक राहिल.

१०) सेवा शुल्क:-

कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांकडून जमा केलेल्या विमा हप्त्याच्या ४ टक्के रक्कम विमा कंपनीकडून बँक सेवा शुल्क म्हणून बँकाना परस्पर देय होईल.

११) नुकसान भरपाई ठरविण्याची पध्दती:-

नुकसान भरपाई ठरविण्याची पध्दत सहपत्र- ३ व ४ मध्ये दर्शविल्यानुसार राहिल.

१२) रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड, इफको टोकियो जनरल इन्शुरन्स कंपनी व एच.डी.एफ.सी. ईर्गो जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड यांचे मार्फत योजनेत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना द्यावयाच्या अनुदानासाठी राज्य शासनाच्या हिस्सा पोटी देय होणारी रक्कम मागणी क्रमांक डी - ३, २४०१ पीक संवर्धन, ११० (दोन) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना, राज्य योजना, (००) (०७), हवामान आधारीत फळ पीक विमा योजना (२४०१ ९४०२), ३३-अर्थसहाय्य या लेखाशीर्षाखालील अर्थसंकल्पीय तरतुदीतुन भागविण्यात यावी.

१३) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०१७०६०६१२३१२१८००१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(क. य. वंजारे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
२. मा.मंत्री (कृषी व फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव,
३. मा.राज्यमंत्री (कृषी व फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव,
४. मा.मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक,
५. प्रधान सचिव (कृषी) यांचे स्वीय सहाय्यक,
६. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
७. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
८. अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
९. अपर मुख्य सचिव (सहकार), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
१०. सचिव, कृषी मंत्रालय, भारत सरकार (कृषी व सहकार विभाग) कृषी भवन, नवी दिल्ली (पत्राने),
११. सचिव, वित्त मंत्रालय, भारत सरकार (वित्त विभाग) (विमा) नवी दिल्ली (पत्राने),
१२. संचालक, पीक विमा भारत सरकार, कृषी मंत्रालय, कृषी व सहकार विभाग, नवी दिल्ली,
१३. आयुक्त कृषी, कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
१४. क्षेत्रीय व्यवस्थापक, ईफको टोकियो जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड. ३०३, स्टेलर एन्क्लेव्ह, औंध, पुणे, महाराष्ट्र ४११ ००७,
१५. क्षेत्रीय व्यवस्थापक, रिलायन्स जनरल इन्शुरन्स कंपनी, ५७० रेक्टी फायर हाऊस, वडाळा वेस्ट, मुंबई-३१,
१६. क्षेत्रीय व्यवस्थापक, एच.डी.एफ.सी. ईर्गो जनरल इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड, १ ला मजला, एचडीएफसी हाऊस, एच.टी. पारेख मार्ग, १६५-१६६ बॅकबे रिकलेमेशन, चर्चगेट, मुंबई-२०.
१७. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई,
१८. सर्व विभागीय आयुक्त,
१९. अधिदान व लेखा अधिकारी, लेखा व कोषागारे संचालनालय, मुंबई-३२,
२०. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई,
२१. महाव्यवस्थापक, महाराष्ट्र नागरी बँक, ९, नगीनदास रोड, मुंबई-२३,
२२. महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुनम चेंबर , शिवसागर इस्टेट, वरळी, मुंबई,
२३. महालेखापाल (लेखा परीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता)- १ व २, मुंबई /नागपूर ,
२४. विमा संचालक, म्हाडा इमारत, पहिला मजला, बांद्रा पूर्व, मुंबई,
२५. संचालक, माहिती आणि प्रसिध्दी (प्रसिध्दीसाठी) मंत्रालय, मुंबई,
२६. संचालक, फलोत्पादन, कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-०५,

२७. संचालक, फलोत्पादन मृद संधारण, नियोजन, विस्तार व प्रशिक्षण, साखर संचालक, मुख्य सांख्यिक, कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे ०५,
२८. मुख्य सांख्यिक, कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१,
२९. सर्व जिल्हाधिकारी,
३०. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
३१. सर्व व्यवस्थापक, जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक,
३२. सर्व विभागीय कृषी सह संचालक, महाराष्ट्र राज्य,
३३. उप महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुनम चेंबर, ५४ वेलस्ली रोड, शिवाजीनगर, पुणे-५,
३४. सरव्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, ९ नगीनदास रोड, मुंबई- २३,
३५. मुख्य अधिकारी, सेंट्रल फायनान्स एजन्सी, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, ९ नगीनदास रोड, मुंबई- २३,
३६. मुख्य अधिकारी, ग्रामीण नियोजन व पत विभाग, रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया, फोर्ट, मुंबई,
३७. व्यवस्थापक, महाराष्ट्र बँक १५०१, शिवाजीनगर, पुणे-५,
३८. सर्व जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी,
३९. सर्व सहसचिव /उप सचिव /अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
४०. उप सचिव, नियोजन विभाग (कार्या.१४३१) / वित्त विभाग (व्यय-१),
४१. उप सचिव (अर्थसंकल्प), उपसचिव (११ अ), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय मुंबई-३२,
४२. निवडनस्ती -१४ अ.

सहपत्र - १

सन २०१७-१८ पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना राबविण्याकरिता प्रस्तावित जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळाची यादी.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१	संत्रा	अकोला	बार्शी टाकळी	राजंदा
			मुर्तीजापूर	कुरुम, हातगाव, निंभा
			अकोट	अकोट, उमरा, पणज, अकोलखेड
			तेल्हारा	अडगाव बु.
			पातूर	पातूर
२	संत्रा	अमरावती	अमरावती	अमरावती, वडाळी, बडनेरा, नवसारी, डबरगांव, माहूली जहागिर, नांदगाव पेठ.
			भातकुली	निंभा.
			चांदूर रेल्वे	चांदूर रेल्वे, पळसखेड, घुईखेड, आमला विश्वेश्वर, सातेफळ
			धामणगांव रेल्वे	धामणगाव रेल्वे, चिंचाली, भातकुली, अंजनसिंगी, मंगरुळ दस्तगिर, दत्तापूर, तळेगाव दशासर
			नांदगाव खंडेश्वर	नांदगाव खंडेश्वर, दाभा, शिवणी, रसूलापूर, मंगरुळ चव्हाळा, पापळफिळ, लोणी, धानोरा गुरव, माहूलीचोर
			मोर्शी	अंबाडा, हिरवखेड, रिद्धपूर, धामणगाव (काटपूर), नेरपिंगळाई, शिरखेड, मोर्शी.
			वरुड	वरुड, बेनोदा, पुसला, वाठोडा, लोणी, शेंदूरजना घाट, राजूरा बाजार
			तिवसा	तिवसा, मोझरी, वन्हा, कुन्हा वरखेड
			चांदूर बाजार	चांदूर बाजार, ब्राम्हणवाडा थडी, बेलारा, करजगाव, शिरसगाव कसबा, तळेगाव मोहना, आसेगाव (पुर्णा)
			अचलपूर	अचलपूर, रासेगाव, असतपूर, परसापूर, पथोट, परतवाडा
			चिखलदरा	चिखलदरा, सेमाडोह, टेंभूरसोडा
			तेल्हार	हिवरखेड
			अंजनगाव सुर्जी	अंजनगाव, भंडारज, विहीगाव, सातेगाव, कापूस तळणी, कोकडा
३	संत्रा	बुलडाणा	मेहकर	मेहकर
			देऊळगावराजा	मेव्हा राजा, देऊळगाव मही
			लोणार	अंजनी खुर्द, सुलतानपूर
			खामगाव	बोरी अडगाव.
			संग्रामपूर	सोनाळा, बावणबीर
४	संत्रा	यवतमाळ	कळंब	कळंब, कोठा, सावरगाव, जोडमोहा, पिंपळगाव (रु.).
			राळेगाव	राळेगाव, झाडगाव, धानोरा
			पुसद	पुसद, जांबबाजार, वरुड
			उमरखेड	उमरखेड, मुळावा, ढाणकी, विडुळ, चातारी
			महागाव	मोरथ, गुंज, काळी (दौ).
			दिग्रस	दिग्रस, कलगाव, तिवरी, तूपटाकळी.
			दारव्हा	दारव्हा, महागाव
			नेर	माणिकवाडा, वटफळी, शिरजगाव, मालखेड (खु.)
			आर्णी	आर्णी, जवळा.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
			बाभुळगाव	घारपळ
५	संत्रा	वर्धा	आर्वी	आर्वी, रोहना, खरांगणा, वाढोणा.
			कारंजा	कारंजा, ठाणेगाव, सारवाडी, कन्नमवार ग्राम
			आष्टी	आष्टी, तळेगाव, साहूर
			देवळी	देवळी, पुलगाव
६	संत्रा	वाशिम	वाशिम	वाशिम, अनर्शिंग. केतकउमरा, पार्डीआसरा, राजगाव
			रिसोड	रिसोड, केनवड, भरजहांगीर, रिठद, पार्डी तिखे
			मालेगाव	मालेगाव, मुंगळा, करंजी, किन्हीराजा, शिरपुर, चांडस, मेडशी
			मंगरुळपीर	मंगरुळपीर, शेलु (खु.), पोटी, कवठळ, धानोरा शेलुबाजार, पार्डीतांडा.
			मानोरा	मानोरा, गिरोली, उमरी, कुपटा.
			कारंजा	कारंजा, उंबर्डा बाजार, कामरगाव, धनज बू., पोहा, खेर्डा बू., हिवरा लाहे., येवता,
७	संत्रा	नागपूर	नागपूर(ग्रा)	सोनेगाव (लोधी), वाडी, बोरी, गोधणी, बुटीबोरी
			कामठी	कामठी, वडोदा.
			हिंगणा	हिंगणा, कान्होलीबारा, अडेगाव, गुमगाव, टाकळघाट.
			रामटेक	देवलापार, रामटेक, मुसेवाडी
			पारशिवणी	पारशिवणी, नवेगाव खैरी, आमडी, कन्हान
			काटोल	काटोल, पारडशिंगा, येनवा, मेटपांजरा, रिधोरा, कोंढाळी.
			नरखेड	नरखेड, मोवाड, सावरगाव, भिष्णूर, जलालखेडा, मेढला.
			सावनेर	सावनेर, पाटण सावंगी, केळवद, खापा, बडेगाव.
			कळमेश्वर	कळमेश्वर, धापेवाडा, मोहपा, तेलकामठी.
			उमरेड	पाचगाव.
			भिवापूर	भिवापूर, कारगांव.
			कुही	तितुर.
८	संत्रा	अहमदनगर	अहमदनगर	कापुरवाडी, केडगाव, भिंगार, नागापुर, जेऊर, चिंचोडी (पाटील), वाळकी, चास, रुईछत्तीसी, सावेडी.
			पारनेर	वाडेगव्हाण, निघोज.
			श्रीगोंदा	बेलवंडी, चिनाळा, दाव दैठाण, कोळगाव.
			कर्जत	मिरजगाव.
			नेवासा	चांदा, घोडेगांव.
			राहुरी	वांबोरी.
९	संत्रा	हिंगोली	हिंगोली	हिंगोली, डिग्रस कराळे, माळहिवरा, खंबाळा, सिरसम (बु.), नरसीनामदेव, बासंबा.
			औढानागनाथ	औढानागनाथ, शिरड, जवळाबाजार, साळणा.
			सेनगाव	बोरेगाव, आजगाव, हत्ता, साखरा.
			कळमनुरी	कळमनुरी, वाकोडी, नांदापूर, आखाडाबाळापुर, डोंगरकडा, वारंगाफाटा.
			वसमत	हायतनगर, गिरगाव, हट्टा, टेंभुर्नी, आंबा (चोंडी).
१०	संत्रा	बीड	आष्टी	आष्टी, कडा, धामनगाव, दौलावडगाव, पिंपळा, टाकळसिंग, धानोरा

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
११	संत्रा	परभणी	परभणी	पेडगाव, जांब.
			पाथरी	पाथरी.
			जितूर	जितूर, सांगवी म्हा.
			पुर्णा	चुडावा कात्नेश्वर, ताडकळस, लिमला.
			सेलू	सेलू.
			मानवत	मानवत, कोल्हा.

सहपत्र-१.

सन २०१७-१८ पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना राबविण्याकरिता प्रस्तावित जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळाची यादी.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१	मोसंबी	औरंगाबाद	औरंगाबाद	चित्ते पिंपळगाव, लाडसावंगी, करमाड, कांचनवाडी, चौका, चिकलठाणा, हार्सुल.
			पैठण	पैठण, पिंपळवाडी, ढोरकीन, लोहगाव, नांदर, विहामांडवा, पाचोड, आडूळ, बिडकिन, बालानगर.
			वैजापूर	गारज, लासूरगाव, महालगाव, नागमठाण, वैजापूर, लाडगाव.
			गंगापूर	गंगापूर, हरसूल, वाळूज, तुर्काबाद, सिदवडगाव, मांजरी, शेंदूरवाडा, डोणगाव, भेंडाळा.
			खुल्ताबाद	वेरुळ.
			सिल्लोड	गोळेगाव, सिल्लोड.
			कन्नड	चापानेर, चिंचोली, करंजखेडा, देवगाव रंगारी, चिकलठाणा, कन्नड
			सोयगाव	सोयगाव, सावळजबाजार, बानोटी.
			फुलंब्री	फुलंब्री, वडोद बाजार, पीरबावडा, आळंद.
२	मोसंबी	जालना	जालना	जालना (शहर), जालना (ग्रामिण), रामनगर, नेर, विरेगाव, पांचाळ वडगाव, वाघुळ (ज.), शेताली.
			भोकरदन	भोकरदन, सिपोरा, हसणाबाद, राजूर, केदारखेड, खेडा.
			जाफराबाद	जाफराबाद, माहूरा, कुंभारझरी, टेंभूर्णी, वरुड बु.
			बदनापूर	बदनापूर, शेलगाव, दाभाडी, बावणेपांघरी, रोशणगाव.
			अंबड	अंबड, धनगर पिंप्री, जामखेड, रोहिलागड, वडीगोद्री, सुखापरी.
			घनसावंगी	घनसावंगी, राणीउंचेगाव, कुंभार पिंपळगाव, तिर्थपूरी, आंतरवली टेंभे, जांब समर्थ, रांजनी.
			परतूर	परतूर, वाटूर, सातोना, श्रीष्टी, आष्टी.
			मंठा	मंठा, पांगरी गोसावी, तळणी, ठोकसाळ.
३	मोसंबी	नांदेड	नांदेड	लिंबगाव, विष्णूपुरी.
			मुदखेड	मुदखेड, बारड.
			मुखेड	मुखेड, जाहुर.
			धर्माबाद	करखेली.
			हदगाव	हदगाव, पिंपरखेड.
			कंधार	बारुळ.
४	मोसंबी	परभणी	परभणी	परभणी, झरी.
			पाथरी	पाथरी, हादगाव बु.
			मानवत	मानवत, केकरजवळा.
			सेलू	सेलू.
			जितूर	जितूर.
			पुर्णा	चुडावा, लिमला.
			सेलु	सेलु, वालुर.
			मानवत	मानवत, कोल्हा.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
५	मोसंबी	बीड	बीड	राजुरीनवगण, पिंपळनेर, नाळवंडी, पाली, म्हाळस जवळा, मांजरसुंबा, चौसाळा, पेंडगाव, नेकनूर, लिंबागणेश.
			गेवराई	गेवराई, तलवाडा, रेवकी, जातेगाव, मादळमोही, शिरसदेवी, धोंडराई, उमापूर, चंकलांबा, पाचेगाव.
			माजलगाव	माजलगाव, नित्रुड, तालखेड, किटटी आडगाव.
			अंबाजोगाई	पाटोदा (म.), घाटनांदूर, लो. सावरगाव, बर्दापूर, ममदापूर.
			पाटोदा	पाटोदा.
			आष्टी	कडा, धामणगाव.
			शिरूर (का.)	शिरूर (का.) , रायमोहा, तितरवणी.
			धारूर	धारूर, मोहखेडा.
			वडवणी	वडवणी , कवडगांव बु.
६	मोसंबी	अहमदनगर	शेवगाव	चापडगाव, एरंडगाव, शेवगाव, भातकुडगाव, बोधेगाव, ढोरजळगाव (शे.).
			नगर	कापुरवाडी , केडगाव, भिंगार, नागपुर जेऊर, चिचोंडी पाटील, वाळकी, चास, रुईछत्तीसी.
			नेवासा	चांदा , घोडेगाव, सलाबतपूर.
			पारनेर	वाडेगव्हाण, निघोज.
			श्रीगोंदा	बेलवंडी, चिंचाळा, देवदैठाण, कोळगांव.
			कर्जत	मिरजगाव.
			राहुरी	वांबोरी.
			पाथर्डी	पाथर्डी, करंजी.
७	मोसंबी	बुलडाणा	बुलडाणा	मसला बु.
			सिंदखेड राजा	सिंदखेड राजा, सोनुशी, किनगाव राजा, दुसरबीड, नागामलकापूर (पांगरा), शेंदूरजन, साखरखेडा.
८	मोसंबी	अमरावती	अमरावती	बडनेरा, डवरगाव, माहुलीजहांगीर, नांदगाव पेठ.
			धामणगाव रेल्वे	धामणगाव रेल्वे, चिंचोली, अंजनसिंगी.
			वरुड	वरुड, शेंदूरजना घाट, लोणी, पुसला, बेनोडा, वाठोडा, राजूर बाजार.
			मोर्शी	मोर्शी, सिरखेड, हिवरखेड, अंबाडा, नेर पिंगळाई, रिद्धपुर, धामणगाव.
			तिवसा	तिवसा, वरखेड, वन्हा, मोझरी.
९	मोसंबी	नागपूर	नागपूर ग्रा.	वाडी.
			काटोल	काटोल, मॅटपाजरा, येनवा, कोंढाळी, पारडशिंंगा, रिधोरा
			नरखेड	नरखेड, सावरगाव, जलालखेडा, मोवाड, मॅढला, भिष्णूर.
			सावनेर	सावनेर, केळवद, खापा, पाटणसावंगी, बडेगाव.
			कळमेश्वर	कळमेश्वर, मोहपा, धापेवाडा, तेलकामठी
१०	मोसंबी	वर्धा	कारंजा	कारंजा, सारवाडी, कन्नमवारग्राम, ठाणेगाव.
			आष्टी	आष्टी, साहूर, तळेगाव.
११	मोसंबी	हिंगोली	हिंगोली	हिंगोली, डिग्रस, मालहिवरा, लिंमळा, शिरसम (बु.), नरसीनामदेव, बासंबा
			औढानागनाथ	औढानागनाथ, शिरड, जवळाबाजार, साळणा,
			सेनगाव	बोरेगाव, आजगाव, हत्ता, साखरा,

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
			कळमनुरी	कळमनुरी, वाकोडी, नांदापूर, आखाडाबाळापुर, डोंगरकडा, वारंगगाफाटा
			वसमत	हायतनगर, गिरगाव, हट्टा, टेंभुर्नी, आंबा (चोंडी)
१२	मोसंबी	जळगाव	जळगाव	जळगाव, असोदा, भोकर, पिंप्राळा, नशिराबाद, म्हसावद.
			चाळीसगाव	चाळीसगाव, शिरसगाव, बहाळ, हातले, खडकी बु., तळेगाव, मेहुणबारे.
			पाचोरा	नगरदेवळा, गाळण, पिंपळगाव बु..
			पारोळा	तामसवाडी, बहादरपुर, पारोळा, शेवाळे, चोरवड,
			भडगांव	भडगांव, आमदडे, कोळगाव, कजगाव.
			जामनेर	पहूर, शेंदूणी, वाकडी.
			एरंडोल	एरंडोल, उत्राण गु.ह..
१३	मोसंबी	यवतमाळ	राळेगाव	धानोरा.

सहपत्र-१.

सन २०१७-१८ पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना (मृग बहार) राबविण्याकरिता प्रस्तावित जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळाची यादी.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१	पेरु	अहमदनगर	अहमदनगर	जेवूर.
			कर्जत	भाबुरा.
			राहुरी	वांबोरी, टाकळीमियाँ, देवळाली प्रवरा.
			पाथर्डी	करंजी.
			कोपरगाव	रवंदे, सुरेगाव, कोपरगाव, दहेगाव बोलका, पोहेगाव.
			राहता	राहता, शिर्डी, लोणी, बाभळेश्वर, पुणतांबा.
			श्रीरामपूर	श्रीरामपूर, उंदीरगाव, टाकळीभान.
२	पेरु	बुलडाणा	बुलडाणा	साखळी बु.
			चिखली	चिखली, हातणी, चांधई.
३	पेरु	नाशिक	नाशिक	गिरणारे, मखमलाबाद.
			सिन्नर	सिन्नर, शहा.
			येवला	जळगाव नेऊर.
			दिंडोरी	दिंडोरी, मोहाडी, कसबेवणी, वरखेडा, उमराळे .बु
			चांदवड	रायपूर, दिद्यवद, दुगांव, वडाळीभोई
			मालेगाव	दाभाडी, सौदाणे, वडनेर.
४	पेरु	पुणे	बारामती	बारामती, वडगाव निंबाळकर.
			दौंड	पाटस.
			हवेली	उरुळीकांचन, थेऊर.
			भोर	वेळू
५	पेरु	औरंगाबाद	औरंगाबाद	कांचनवाडी.
			सिल्लोड	आमठाणा, सिल्लोड, भराडी.
			गंगापूर	हर्सुल, तुर्काबाद, शेदुरवाढा, डोणगाव.
			वैजापूर	वैजापूर, नागमठाण.
			सोयगाव	सोयगाव.
६	पेरु	जालना	घनसावंगी	तिर्थपूरी, हर्सुल.
			मंठा	मंठा, तळणी.
			भोकरदन	पिंपळगाव रे.
७	पेरु	जळगांव	चाळीसगाव	मेहुणबारे, चाळीसगाव, शिरसगाव, बहाळ, हातले, खडकी बु., तळेगाव.
			पाचोरा	नगरदेवळा, गाळण, पाचोरा, नांद्रा.
			अंमळनेर	धरणगाव
			रावेर	ऐनपूर
			पारोळा	पारोळा, तामसवाडी, बहादरपूर, शेळावे, चोरवड
			धरणगाव	धरणगाव
			एरंडोल	एरंडोल, उत्राण गृ.ह., कासोदा, रिंगणगाव.
			जामनेर	जामनेर, वाकडी
			जळगाव	जळगाव, असोदा, भोकर, पिंप्राळा, नशिराबाद, म्हसावद.
			मुक्ताईनगर	अंतुर्ली.
८	पेरु	परभणी	परभणी	परभणी, झरी.
			सेलु	वालुर.
९	पेरु	सांगली	मिरज	मिरज, मालगाव.
			जत	संख.

सहपत्र-१.

सन २०१७-१८ पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना (मृग बहार) राबविण्याकरिता प्रस्तावित जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळाची यादी.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१	चिकू	अहमदनगर	पारनेर	पारनेर, भाळवणी, सुपा, वाडेगव्हाण, वडझिरे, निघोज, टाकळी ढोकेश्वर, पळशी.
			श्रीगोदा	श्रीगोंदा, चिचाळा, कोळगाव, काष्टी, मांडवगण
			नेवासा	नेवासा बु., सलाबतपूर, वडाळा बहीरोबा.
			शेवगाव	शेवगाव, भातकुडगांव, बोधेगांव, चापडगांव, ढोरजळगाव (शे.), एरंडगाव
			राहुरी	देवळाली प्रवरा, वांबोरी.
			राहता	राहता, शिर्डी, लोणी, बाभळेश्वर, पुणतांबा.
			नगर	सावेडी, नागापुर, जेऊर, वाळकी, चास, रुईछत्तीसी.
			कर्जत	कर्जत, राशिन, भांबोरा, कोंभळी, मिरजगांव, माहिजळगाव.
			कोपरगाव	रवंदे, सुरेगाव, कोपरगाव, दहेगाव बोलका, पोहेगाव.
			अहमदनगर	चिचोडी पाटील, वाळकी, रुईछत्तीसी, चास, केडगाव.
			जामखेड	नायगाव.
२	चिकू	ठाणे	शहापूर	शहापूर, किन्हवली, वासिंद, डोळखांब, खर्डी.
			उल्हासनगर	गोरेगाव.
३	चिकू	पालघर	पालघर	पालघर, बोईसर, तारापूर, मनोर, सफाळे, आगरवाडी,
			विक्रमगड	विक्रमगड, तलवाडा.
			डहाणू	डहाणू, चिंचणी, सायवन, कासा, मल्याण,
			तलासरी	तलासरी, झरी.
			वसई	वसई, विरार, माणिकपूर, निर्मळ, आगाशी, मांडवी.
			वाडा	वाडा, कंचाड, कोने, कुडूस.
४	चिकू	औरंगाबाद	औरंगाबाद	कांचनवाडी, करमाड, हर्सुल.
			पैठण	बिडकीन.
			फुलंब्री	फुलंब्री, वडोदबाजार.
			वैजापूर	वैजापूर, महालगाव.
			कन्नड	नाचनवेल.
५	चिकू	बीड	बीड	बीड, नाळवंडी, पाली, म्हाळस जवळा, मांजरसूंबा, चौसाळा, पेडगाव, नेकनूर, पिंपळनेर, राजुरी न., लिंबागणेश.
			आष्टी	आष्टी, कडा, धामनगाव, दौलावडगाव, पिंपळा, टाकळसिंग, धानोरा.
			शिरूर (का.)	शिरूर (का.), रायमोहा, तितरवणी.
			आंबाजोगाई	बर्दापूर.
६	चिकू	पुणे	भोर	नसरापूर, वेळू.
			जुन्नर	वडगाव आनंद, आपटाळे, बेल्ले, राजूर, निमगावसावा, जुन्नर, नारायणगाव.
			शिरूर	शिरूर, रांजनगाव ग., टाकळी हाजी, पाबळ, तळेगाव ढमढेरे, न्हावरा, वडगाव रासाई.
			बारामती	पणदरे, उंडवडी (क.प.), वडगाव निबाळकर.
७	चिकू	जळगाव	पारोळा	तामसवाडी, बहादरपूर, पारोळा, शेळवे, चोरवड.
			चाळीसगाव	चाळीसगाव, बहाळ, हातले, तळेगाव.

सहपत्र-१.

सन २०१७-१८ पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना (मृग बहार) राबविण्याकरिता प्रस्तावित जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळाची यादी.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१	डाळींब	बुलडाणा	चिखली	पेठ, चिखली, चांधईकोलारा, हातणी.
			बुलडाणा	बुलडाणा, धाड.
			मोताळा	शेलापुर, बोराखेडी, मोताळा, धामणगाव बढे.
			खामगांव	हिवरखेड, काळेगांव.
			देऊळगाव राजा	देऊळगाव राजा, मही दे., तुळजापूर.
			मोताळा	शेलापूरमोताळा, बोराखेडी, पिंपळगाव देवी, पिंप्रीगवळी.
			मलकापूर	नरवेल, जांभुळधाबा,
			जळगाव जा.	जामोद.
२	डाळींब	जळगांव	चाळीसगांव	चाळीसगांव, शिरसगांव, बहाळ, मेहूणबारे, हातले, तळेगांव, खडकी बु.
			पाचोरा	पाचोरा, नांद्रा, कुन्हाड बु., नगरदेवळा, गाळण बु., वरखेडी बु., पिंपळगांव बु..
			जळगाव	नाशिराबाद म्हसावद, पिंप्राळा, भोकर, असोदा, जळगाव.
			पारोळा	पारसवाडी, पारोळा, तामसवाडी, चोरवड, शेळावे, बहादरपुर.
			भुसावळ	वरणगांव, पिंपळगांव खु. हे-कु., प्र.न.
			रावेर	रावेर, खानापूर, ऐनपुर या, खिरोदा प्र.,
			चोपडा	आडावद हातेड, लासुर, चोपडा, बु. चहाडी.
			अमळनेर	मारवड, नगाव, शिरुड, वावड, भरवस, अंमळनेर, अमळगाव, पातोंडा.
			धरणगाव	धरणगाव, साळवा, सोनद बु., पिंपरी.
			भडगाव	भडगाव, कोळगाव, आमदडे, कजगाव.
			बोदवड	बोदवड.
			एरंडोल	एरंडोल, रिंगणगाव, उत्राण गृ., ह.कासोदा.
			जामनेर	जामनेरनेरी, बुपहुर, तोंडापूर, शेंदुर्णी.
			मुक्ताईनगर	अंतुर्ली.
३	डाळींब	धुळे	धुळे	आर्वी, कुसुंबा, नेर (म.), लामकणी, धुळे (शहर), शिरुड, बोरकुंड, आर्वी, सोनगिर, नगांव बु., फागणे, मुकटी, धुळे (ग्रामीण).
			साक्री	साक्री, कासारे, म्हसदी प्र ने, दुसाने, निजामपूर, ब्राम्हणवेल, पिंपळनेर, दहीवेल, कुडाशीउमरपाटा.
			शिंदखेडा	शिंदखेडा, चिमठाणे, शेवाडे, खलाणे, नरडाणे, बेटावद, वर्षी, दोंडाईचा, विखरण, विरदेल.
			शिरपूर	शिरपूर, बोराडी, अर्थे, जवखेडे, होळनाथे, थाळनेरसांगवी
४	डाळींब	सांगली	भिरज	आरग.
			तासगाव	सावळज, मांजर्डे.
			विटा	लेंगरे, करंजे.
			आटपाडी	आटपाडी, दिघंची, खरसंडी
			जत	जत, कुंभारी, मुंचडी, शेगाव, माडग्याळ, उमदी, संख.
			कवठेमंहाकाळ	कवठेमंहाकाळ, कुची, ढालगाव, देसींग, हिंणगाव.

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
५	डाळींब	सोलापूर	उ.सोलापूर	वडाळा, माडी, तिन्हे, उत्तर सोलापूर, शेळगी.
			द.सोलापूर	निंबर्गी, बोरामणी, मुक्ती, वळसंग, मंदूप, विंचूर, होटगी.
			बार्शी	बार्शी, आगळगांव, पांगरी, नारी, खांडवी, पानगाव, सुडी, वैराग, हुंबळदु, गौडगाव, उपळे दुमाला.
			अक्कलकोट	अक्कलकोट, जेऊर, चपळगांव, तडवळ, करजगी, दुधनी, मैदगी, वागदरी, किणी.
			मोहोळ	मोहोळ, नरखेड, शेटफळ, पेन्नुर, वाघोली, कामती बु. सावळेश्वर, टाकळी सिकंदर.
			माढा	माढा, दारफळ, रोपळे (क.), म्हैसगांव, कुर्डुवाडी, टेंभूर्णी, मोडनिंब, लहुळ, रांझणी.
			करमाळा	करमाळा, जेऊर, उमरड, केतूर, केम, कोटी, अर्जूननगर, सालसे.
			पंढरपूर	पंढरपूर, भंडीशेगांव, भाळवणी, करकंब, पट.कुरोली, पुळूज, चळे, तुंगत, कासेगांव (कु.), पटवर्धन.
			सांगोला	सांगोला, शिवणे, जवळा, हतीद, सोनंद, कोळा, नाझरा, मुहुद (बु.), संगेवाडी.
			माळशिरस	माळशिरस, इस्लामपूर, अकलूज, लवंग, महाळुंग, पिलीव, वेळापूर, नातेपूते, दहीगांव, सदाशिवनगर.
			मंगळवेडा	मंगळवेडा, वोराळे, अंधळगाव, भोसे, हुलजंती, मरवडे, मारापूर.
६	डाळींब	नाशिक	निफाड	लासलगाव, देवगाव.
			सिन्नर	सिन्नर, देवपूर, वावी, शहा, नांदुर, शिंगोटे पांडुर्ली, डुबेरे.
			येवला	पाटोदा, जळगाव, नेऊर.
			मालेगाव	दाभाडी, मालेगाव, वडनेर, करंज, गव्हण, झोडगाव, कळवाडी, कवळाणे, सवदाणे, सायने (बु.).
			चांदवड	चांदवड, रायपूर, दिघवद, दुगाव, वडनेरभैरव, वडाळीभोई.
			नांदगाव	वेहळगाव, जातेगाव, हिसवळ (बु.), नांदगाव, मनमाड.
			कळवण	कळवण, नवीबेज.
			बागलाण	बागलाण, ब्राम्हणगाव, नामपूर, जायखेडा, विरगाव, डांगसौदाणे, मुल्हेर, ताहराबाद.
			देवळा	देवळा, लोहणे, उमराणी.
७	डाळींब	जालना	जालना	जालना ग्रा., वाघुळ (जा.), विरेगांव, रामनगर, पाचनवडगांव, नेर, शेवली
			अंबड	अंबड, शामखेड, गोंदी, करमाड, धनगरपिंपरी, रोहीलागड, वडीग्रोदी, सुखापुरी.
			जाफ्राबाद	टेंभूर्णी, वरुड बु., जाफ्राबाद, कुंभारझरी.
			भोकरदन	भोकरदन, राजूर, पिंपळगाव, सिपोरा, हसनाबाद, केदारखेडा.
			घनसावंगी	घनसावंगी, तिर्थपूरी, कुभार पिंपळगाव, राजणी, अंतरवाली टेभी, जामसमर्थ, राणी उंचेगाव
			मंठा	मंठा, पांगरी, गोसावी, तळणी, ढोकसाळ
			बदनापूर	बदनापूर, दाभाडी, रोषणगांव, शेळगांव, बावणे पांगरी
			परतूर	परतूर, वाटूर, आष्टी, सातोना, श्रीष्टी.

અ.ક્ર	પીક	પ્રસ્તાવિત જિલ્લો	તાલુકા	મહસૂલ મંડલ
૮	ડાહીબ	ઔરંગાબાદ	ઔરંગાબાદ	કરમાડ, લાડસાવંગી, ચિત્તેપિપલગાવ, ચૌકા, કાંચનવાડી, ચિકલઠાણા, હર્સુલ.
			સોયગાવ	સોયગાવ, બનોટી.
			પૈઠળ	પૈઠળ, નાંદર, વિહામાંડવા, પિંપલવાડીપીરાચી, ચાંગતપુરી, બાલાનગર, આઢૂલ, પાચોડ, બીડકીન, લોહગાવ, ઢોરકીન.
			વૈજાપૂર	વૈજાપૂર, ઁંડાલા, લાડગાવ, ભારડા, લાસૂરસ્ટેશન, ગારજ, નાગમઠાણ, મહાલગાવ.
			ગંગાપૂર	ગંગાપૂર, હાસુલ, વાલુંજ, તુર્કાબાદ.
			સિલ્લોડ	સિલ્લોડ, સાયગાવ, આમઠાણા.
			ફુલંબ્રી	ફુલંબ્રી આલંદ, પિરવાવડા, વડોદબાજાર.
			કન્નડ	કન્નડ કરંજખેડા, દેવગાવ રંગારી, ચિકલઠાણા, ચિંચોલી.
૯	ડાહીબ	અહમદનગર	અહમદનગર	સાવેડી, કાપૂરવાડી, મિંગાર, નાગાપૂર, ચિંચોડી પાટીલ, વાલકી, રુઈછત્તીસી, ચાસ, જેઠર, કેડગાવ.
			પારનેર	પારનેર, ભાલવળી, વાડેગઢાણ, વડજીરે, નિઘોજ, ટાકલીઢાકેશ્વર, પલશી, સુપા.
			શ્રીગોંડા	શ્રીગોંડા, માંડવગળ,બેલવંડી, પેડગાવ, ચિમંલા, દેવદૈઠળ, કોલગાવ.
			કર્જત	કર્જત, રાશીન, ભાબોરા, કોંભલી, મિરજગાવ, માહી.
			જામખેડ	અરળગાવ, ઁર્ડા, જામખેડ, નાન્નજ, નાયગાવ.
			શેવગાવ	શેવગાવ, ભાતકુડગાવ, ઢોરજલગાવ(શે.), ઁરંડગાવ.
			પાથડી	પાથડી, માળિકદોંડી, ટાકલીમાનૂર, કરંજી, મિરી.
			નેવાસા	નેવાસા(બુ.), સલાવતપૂર, કુકાળા, ચાંદા, ઘોડેગાવ, વડાલા બહિરોબા.
			રાહૂરી	રાહૂરી,સાત્રલ, તહારાબાદ, દેવલાલી પ્રવરા, બ્રામ્હળી, વાંબોરી, ટાકલીમીયો.
			સંગમનેર	સંગમનેર, ઘાંદરફલ, અશ્વિ (ઁુ.), શિબલાપૂર, તલેગાવ, સમનાપૂર, ઘારગાવ, ઢોલાસળે, સાકૂર, પિપળે.
			અકોલે	અકોલે, વિરગાવ, કોતૂલ, બ્રામ્હળવાડા, રાજૂર, સમશેરપૂર.
			કોપરગાવ	રવંદે, સુરેગાવ, પોહેગાવ, કોપરગાવ, દહેગાવ બોલકા.
			રાહતા	રાહતા, શિડી, લોળી, બામલેશ્વર, પુળતાંબા.
૧૦	ડાહીબ	લાતૂર	શ્રીરામપૂર	અંદીરગાવ, ટાકલીભાન, બેલાપૂર.
			રેળાપૂર	કારેપૂર.
			ઔસા	ઔસા, લામજળા, કિનીથોટ, કિલ્લારી, બેલકુડ, ભાદા.
			અદગીર	નાગલગાવ હેર.
			ચાકૂર	ચાકૂર, નલેગાવ, વડવલનાગનાથ.
			નિલંગા	નિલંગા, ઔરાદશહાજની.
૧૧	ડાહીબ	અસ્માનાબાદ	અહમદપૂર	કિનગાવ.
			અસ્માનાબાદ	અસ્માનાબાદ(શ.), અસ્માનાબાદ(ગ્રા.), બેંબલી, કેસેગાવ, પાડોલી, તેર, ઢોકી, જાગજી.
			તુલજાપૂર	તૂલજાપૂર, સાવરગાવ, સલગરા દિ., ઁટકલ, જલકોટ, મંગરુલ, નલદુર્ગ

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
			भूम	भूमवालवड, माणकेश्वर, अंभी, ईट.
			परंडा	परंडा, आसु, जवळा नि., आनाळा, सोनारी.
			कळंब	कळंब, इटकूर, येरमाळ, मोहा, शिरढोण, गोंविदपूर.
			उमरगा	उमरगा, दाळिंब, नारंगवाडी, मुळज, मुरुम.
			वाशी	वाशी, तेरखेडा, पारगाव.
			लोहारा	लोहारा, माकणी, जेवळी.
१२	डाळींब	बीड	बीड	लिंबागणेश, नेकनूर, पाली, म्हाळस जवळा, नाळवंडी, बीड, राजुरी न., पिंपळनेर, पेंडगाव, चौसाळा, मांजरसूंबा.
			पाटोदा	दासखेड, पाटोदा, थेरला, अंमळनेर.
			आष्टी	आष्टी, टाकळसिंग, कडा, धामणगाव, दौलावडगाव, धानोरा, पिंपळा.
			शिरूर (का.)	शिरूर (का.), रायमोहा, तितरवणी
			गेवराई	गेवराई, मादळमोही, जातेगाव, सिरसदेवी, धोंडराई, उमापूर, चकलांबा, पाचेगाव, तलवडा, रेवकी
			धारूर	धारूर, तेलगाव, मोहखेड.
			अंबेजागाई	अंबेजागाई, लोखंडी सावरगाव, पाटोदा ममदापूर, घाट नादुर, बर्दापूर.
			केज	केज, युसूफ वडगाव, बनसारोळा, होळ, हापिंप्री, घाटनांदूर, वीडा नांदुरघाट
			वडवणी	वडवणी, कडगाव बु.
			माजलगांव	माजलगांव, गंगामसला, किट्टीआडगांव, तालखेड, नित्रूड, दिंदुड.
			परळी वैजनाथ	परळी वैजनाथ, शिरसाळा, नागापूर, धर्मापूरी, पिंपळगाव गाढे.
१३	डाळींब	पुणे	दौंड	यवत, पाटस, वरवंड, रावनगाव, देऊळगाव राजे
			आंबेगाव	पारगावपारगाव, घोडेगाव, कळंब, मंचर.
			बारामती	वडगाव निंबाळकर, उंडावडी (क.), सुपा, बारामती, माळेगाव बु., पणदरे मोरगाव, लोणी भापकर.
			जुन्नर	जुन्नर, नारायणगाव, बेल्ले, वडगाव आनंद, ओतुर, राजुर, निमगाव सावा
			इंदापूर	इंदापूर, बावडा, भिगवण, सणसर, निमगावकेतकी, लोणीदेवकर, काटी, अंथुर्णे.
			सासवड	जेजुरी, कुंभारवळण, राजेवाडी, परिंचे, वाल्हा,
			शिरूर	शिरूर, रांजणगावगणपती, टाकळीहाजी, मलठण, पाबळ, कोरेगावभिमा, तळेगावढंमढेरे, न्हावरा, वडगावरासाई.
			हवेली	उरळी कांचन, थेऊर, वाघोली.
१४	डाळींब	सातारा	कोरेगाव	वाठार स्टे.
			खटाव	खटाव, वडूज, पुसेगाव, औंध, पुसेसावळी, मायनी, कातरखटाव, बुध, निमसोड.
			खंडाळा	खंडाळा, लोणंद, शिरवळ.
			फलटण	फलटण, राजाळे, आसु, गिरवी, बरड, आदर्की (बु), तरडगाव, होळ, वाठार निंबाळकर.
			माण	दहिवडी, मलवडी, माडी, गोंदवले(बु), म्हसवड, कुकडवाड, शिंगणापूर

अ.क्र	पीक	प्रस्तावित जिल्हे	तालुका	महसूल मंडळ
१५	डाळींब	वाशिम	मंगरुळपीर	मंगरुळपीर, आसेगांव, सेलूबाजार, कवठळ, धानोरा, पार्डी, ताड.
			वाशिम	पार्डीआसरा, राजगाव, पार्डी टकमोर
			मालेगाव	मुंगळा
			मानोरा	उमरी बु.
१६	डाळींब	अमरावती	वरुड	शेंदूरजना घाट, राजुरा बाजार, बेनोडा
			मोर्शी	रिद्धपुर, धामणगाव.

सहपत्र-२

पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना २०१७-१८

जिल्हा: अकोला, अमरावती, बुलडाणा, यवतमाळ, वर्धा, वाशिम, नागपूर, अहमदनगर, हिंगोली, बीड व परभणी (एकूण ११ जिल्हे).

पिक : संत्रा (मृग बहार).

वर नमूद केलेल्या जिल्ह्यातील अधिसूचित केलेल्या सहपत्र १ मधील महसूल मंडळात तसेच शासन निर्णयातील सहपत्र - ३ मध्ये नमूद केलेल्या विमा कंपनी मार्फत लागू करण्यात येईल.

संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पातर्गत संबंधित महसूल मंडळात उभारणी केलेले स्वयंचलीत हवामान केंद्र राहिल. सदर हवामान केंद्रात नोंदविली जाणारी हवामानाची प्रमाणित आकडेवारी संबंधीत विमा कंपनी दर पंधरवाड्याला महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देईल. ही आकडेवारी कृषी विभागास व शासनास वेळेवर उपलब्ध करून देणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक आहे.

फळपिकाचे नाव	विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके) व विमा संरक्षण कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती/हेक्टर)
संत्रा	१)कमी पाऊस दि.१५ जून, २०१७ ते १५ जुलै, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ३५,०००/-	१. या कालावधीमध्ये १२४ मि.मि. व त्यापेक्षा कमी पाऊस झाल्यास १०० टक्के रु. ३५,०००/- नुकसान भरपाई देय होईल. २. या कालावधीत १२४ मि.मि. पेक्षा जास्त ते १३५ मि.मि. पर्यंत पाऊस झाल्यास रु. २३,३००/- नुकसान भरपाई देय होईल. ३. या कालावधीत १३५ मि.मि. व त्यापेक्षा जास्त १५० मि.मि. पर्यंत पाऊस झाल्यास रु. ११,७००/- नुकसान भरपाई देय होईल.
	२)पावसाचा खंड दि.१६ जुलै, २०१७ ते १५ ऑगस्ट, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ३५,०००/-	१.या कालावधीमध्ये सलग १४ दिवस ते १५ दिवस पावसाचा खंड पडल्यास रु. १७,५००/- नुकसान भरपाई देय राहिल. २.सलग १६ दिवस ते १७ दिवस पावसाचा खंड पडल्यास रु.२९,२००/- नुकसान भरपाई देय राहिल . ३.सलग १८ दिवस व त्यापेक्षा जास्त दिवसांचा पावसाचा खंड पडल्यास रु.३५,०००/- नुकसान भरपाई देय राहिल. (२.५ मि.मि. पर्यंत किंवा त्यापेक्षा कमी पाऊस पडला तरी तो खंड समजण्यात येईल)

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार शेतकरी : अनिवार्य सहभाग, बँकाकडून संत्रा पिकासाठी कर्ज मर्यादा मंजूर असणाऱ्या सर्व शेतकऱ्यांचा विमा हा त्या त्या बँकाकडून त्यांना देण्यात येणाऱ्या कर्ज पुरवठा रकमेतून भरला जाईल.

बिगर कर्जदार शेतकरी : ऐच्छिक सहभाग, सदर शेतकऱ्यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हप्त्यासह आपले खाते असणाऱ्या बँक शाखेत विहित मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रती हेक्टर)	रु. ७०,०००/-
शेतकऱ्यांनी भरावयाचा विमा हप्ता (प्रती हेक्टर)	रु. ३,५००/-

सहपत्र-२

पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना २०१७-१८

जिल्हा: औरंगाबाद, जालना, नांदेड, परभणी, बीड, अहमदनगर, बुलडाणा, अमरावती, नागपूर, वर्धा, हिंगोली, जळगाव, यवतमाळ. (एकूण १३ जिल्हे)

पिक: मोसंबी (मृग बहार)

वर नमूद केलेल्या जिल्ह्यातील अधिसूचित केलेल्या सहपत्र १ मधील महसूल मंडळात तसेच शासन निर्णयातील सहपत्र - ३ मध्ये नमूद केलेल्या विमा कंपनी मार्फत लागू करण्यात येईल.

संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पांतर्गत संबंधित महसूल मंडळात उभारणी केलेले स्वयंचलीत हवामान केंद्र राहिल. सदर हवामान केंद्रात नोंदविली जाणारी हवामानाची प्रमाणित आकडेवारी संबंधीत विमा कंपनी दर पंधरवाड्याला महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देईल. ही आकडेवारी कृषी विभागास व शासनास वेळेवर उपलब्ध करून देणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक आहे.

फळपिकांचे नाव	विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके) व विमा संरक्षण कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती/हेक्टर)
मोसंबी	१)कमी पाऊस दि.१५ जून,२०१७ ते १५ जुलै, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ३५,०००/-	१.या कालावधीमध्ये १२४ मि.मि. व त्यापेक्षा कमी पाऊस झाल्यास १०० टक्के रु. ३५,०००/- नुकसान भरपाई देय होईल. २.या कालावधीत १२४ मि.मि. पेक्षा जास्त ते १३५ मि.मि. पर्यंत पाऊस झाल्यास रु. २३,३००/- नुकसान भरपाई देय होईल. ३.या कालावधीत १३५ मि.मि. व त्यापेक्षा जास्त १५० मि.मि. पर्यंत पाऊस झाल्यास रु. ११,७००/नुकसान भरपाई देय होईल.
	२)पावसाचा खंड दि.१६ जुलै,२०१७ ते १५ ऑगस्ट,२०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ३५,०००/-	१.या कालावधीमध्ये सलग १४ दिवस ते १५ दिवस पावसाचा खंड पडल्यास रु. १७,५००/- नुकसान भरपाई देय राहिल. २.सलग १६ दिवस ते १७ दिवस पावसाचा खंड पडल्यास रु.२९,२००/- नुकसान भरपाई देय राहिल . ३.सलग १८ दिवस व त्यापेक्षा जास्त दिवसांचा पावसाचा खंड पडल्यास रु.३५,०००/- नुकसान भरपाई देय राहिल. (२.५ मि.मि. पर्यंत किंवा त्यापेक्षा कमी पाऊस पडला तरी तो खंड समजण्यात येईल)

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार शेतकरी : अनिवार्य सहभाग, बँकाकडून मोसंबी पिकासाठी कर्ज मर्यादा मंजूर असणाऱ्या सर्व शेतकऱ्यांचा विमा हा त्या त्या बँकाकडून त्यांना देण्यात येणा-या कर्ज पुरवठा रकमेतून भरला जाईल.

बिगर कर्जदार शेतकरी : ऐच्छिक सहभाग, सदर शेतकऱ्यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हप्त्यासह आपले खाते असणाऱ्या बँक शाखेत विहीत मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रती हेक्टर)	रु. ७०,०००/-
शेतकऱ्यांनी भरावयाचा विमा हप्ता (प्रती हेक्टर)	रु. ३,५००/-

सहपत्र-२

पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना २०१७ -१८

जिल्हा : अहमदनगर, बुलडाणा, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, जालना, जळगाव, परभणी, सांगली (एकूण जिल्हे - ९)
पिक :पेरु (मृग बहार)

वर नमूद केलेल्या जिल्ह्यातील अधिसूचित केलेल्या सहपत्र १ मधील महसूल मंडळात तसेच शासन निर्णयातील सहपत्र - ३ मध्ये नमूद केलेल्या विमा कंपनी मार्फत लागू करण्यात येईल.

संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पांतर्गत संबंधित महसूल मंडळात उभारणी केलेले स्वयंचलीत हवामान केंद्र राहिल. सदर हवामान केंद्रात नोंदविली जाणारी हवामानाची प्रमाणित आकडेवारी संबंधीत विमा कंपनी दर पंधरवाड्याला महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देईल. ही आकडेवारी कृषी विभागास व शासनास वेळेवर उपलब्ध करून देणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक आहे.

फळपिकाचे नाव	विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके) व विमा संरक्षण कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती/हेक्टर)
पेरु	कमी पाऊस दि. १५ जून २०१७ ते १४ जुलै, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ५०,०००/-	१) या कालावधीमध्ये १०१ ते १२४ मि.मि. पर्यंत पाऊस झाल्यास ६० टक्के रु. ३०,०००/- नुकसान भरपाई देय होईल. २) या कालावधीमध्ये ७६ मि.मि. ते १०० मि.मि.पर्यंत पाऊस झाल्यास ७५ टक्के रु. ३७,५००/- नुकसान भरपाई देय होईल. ३) या कालावधीमध्ये ७५ मि.मि. पेक्षा कमी पाऊस झाल्यास १०० टक्के रु. ५०,०००/- नुकसान भरपाई देय होईल.

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार शेतकरी : अनिवार्य सहभाग, बँकाकडून पेरु पिकासाठी कर्ज मर्यादा मंजूर असणाऱ्या सर्व शेतकऱ्यांचा विमा हा त्या त्या बँकाकडून त्यांना देण्यात येणाऱ्या कर्ज पुरवठा रकमेतून भरला जाईल.

बिगर कर्जदार शेतकरी : ऐच्छिक सहभाग, सदर शेतकऱ्यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हप्त्यासह आपले खाते असणाऱ्या बँक शाखेत विहीत मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रती हेक्टर)	रु. ५०,०००/-
शेतकऱ्यांनी भरावयाचा विमा हप्ता (प्रती हेक्टर)	रु. २,५००/-

सहपत्र-२

पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना २०१७-१८

जिल्हा : अहमदनगर, ठाणे, पालघर, औरंगाबाद, बीड, पुणे, जळगाव (एकूण जिल्हे - ७).

पिक : चिकू (मृग बहार)

वर नमूद केलेल्या जिल्ह्यातील अधिसूचित केलेल्या सहपत्र १ मधील महसूल मंडळात तसेच शासन निर्णयातील सहपत्र - ३ मध्ये नमूद केलेल्या विमा कंपनी मार्फत लागू करण्यात येईल.

संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पांतर्गत संबंधित महसूल मंडळात उभारणी केलेले स्वयंचलीत हवामान केंद्र राहिल. सदर हवामान केंद्रात नोंदविली जाणारी हवामानाची प्रमाणित आकडेवारी संबंधीत विमा कंपनी दर पंधरवाड्याला महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देईल. ही आकडेवारी कृषी विभागास व शासनास वेळेवर उपलब्ध करून देणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक आहे.

फळ पीकाचे नाव	विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके) व विमा संरक्षण कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती/हेक्टर)
चिकू	१) जादा आर्द्रता दि. १ जुलै, २०१७ ते ३० सप्टेंबर, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रुपये ५०,०००/-	या कालावधीत सापेक्ष आर्द्रता ९० टक्के पेक्षा जास्त सलग ५ दिवस राहिल्यास रु. २५,०००/- नुकसान भरपाई देय राहिल आणि सलग दहा दिवस राहिल्यास रु. ५०,०००/- देय राहिल.

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार शेतकरी : अनिवार्य सहभाग, बँकाकडून पेरू पिकासाठी कर्ज मर्यादा मंजूर असणाऱ्या सर्व शेतकऱ्यांचा विमा हा त्या त्या बँकाकडून त्यांना देण्यात येणाऱ्या कर्ज पुरवठा रकमेतून भरला जाईल.

बिगर कर्जदार शेतकरी : ऐच्छिक सहभाग, सदर शेतकऱ्यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हप्त्यासह आपले खाते असणाऱ्या बँक शाखेत विहीत मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रती हेक्टर)	रु. ५०,०००/-
शेतकऱ्यांनी भरावयाचा विमा हप्ता (प्रती हेक्टर)	रु. २,५००/-

सहपत्र-२

पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना २०१७-१८

जिल्हा : बुलडाणा, जळगाव, धुळे, सांगली, सोलापूर, नाशिक, जालना, औरंगाबाद, अहमदनगर, लातूर, उस्मानाबाद, बीड, पुणे, सातारा, वाशिम, अमरावती (एकूण जिल्हे-१६).

पीक : डाळिंब (मृग बहार)

वर नमूद केलेल्या जिल्ह्यातील अधिसूचित केलेल्या सहपत्र १ मधील महसूल मंडळात तसेच शासन निर्णयातील सहपत्र - ३ मध्ये नमूद केलेल्या विमा कंपनी मार्फत लागू करण्यात येईल.

संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पांतर्गत संबंधित महसूल मंडळात उभारणी केलेले स्वयंचलीत हवामान केंद्र राहिल. सदर हवामान केंद्रात नोंदविली जाणारी हवामानाची प्रमाणित आकडेवारी संबंधीत विमा कंपनी दर पंधरवाड्याला महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देईल. ही आकडेवारी कृषी विभागास व शासनास वेळेवर उपलब्ध करून देणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक आहे.

फळपिकाचे नाव	हवामान धोका व कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती हेक्टर रु)
डाळिंब	कमी पाऊस (फळ धारणेची अवस्था) दि. १५ जुलै, २०१७ ते १५ ऑगस्ट, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रक्कम रु. १५,०००/-	१. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस ५ मि.मी व त्यापेक्षा कमी झाल्यास रु. १५,००० प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. २. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस ५ मि.मी पेक्षा जास्त ते १० मि.मी पर्यंत झाल्यास रु. १०,००० प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. ३. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस १० मि.मी पेक्षा जास्त ते २० मि.मी पर्यंत झाल्यास रु. ५,००० प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल (सर्व टप्प्यांची मिळून कमाल नुकसान भरपाई मर्यादा - रु. १५, ००० प्रती हेक्टर.)
	कमी पाऊस (फळ वाढीची अवस्था) दि. १७ ऑगस्ट, २०१७ ते १५ ऑक्टोबर, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रक्कम रु. ३५०००/-	१. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस १० मि.मी. पर्यंत व त्यापेक्षा कमी झाल्यास रु. ३५,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. २. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस १० मि.मी. पेक्षा जास्त ते २० मि.मी. पर्यंत झाल्यास रु. १०,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. ३. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस २० मि.मी. पेक्षा जास्त ते ३० मि.मी. पर्यंत झाल्यास रु. ५,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. (सर्व टप्प्यांची मिळून कमाल नुकसान भरपाई मर्यादा - रु. ३५, ००० प्रती हेक्टर.)
	जास्त पाऊस (फळ पक्वता ते काढणी अवस्था) दि. १६ ऑक्टोबर, २०१७ ते ३० डिसेंबर, २०१७ कमाल नुकसान भरपाई रक्कम रु. ६०,०००/-	१. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस ५ ते १० मि.मी. झाल्यास रु. १५,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. २. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस १० मि.मी. पेक्षा जास्त ते १५ मि.मी. पर्यंत झाल्यास रु. २५,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. ३. या कालावधीमध्ये आठवड्याचा सरासरी पाऊस १५ मि.मी. पेक्षा जास्त झाल्यास रु. ६०,०००/- प्रती हे. नुकसान भरपाई देय होईल. (सर्व टप्प्यांची मिळून कमाल नुकसान भरपाई मर्यादा - रु. ६०, ०००/- प्रती हेक्टर.)

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार शेतकरी : अनिवार्य सहभाग, बँकाकडून पेरु पिकासाठी कर्ज मर्यादा मंजूर असणाऱ्या सर्व शेतकऱ्यांचा विमा हा त्या त्या बँकाकडून त्यांना देण्यात येणाऱ्या कर्ज पुरवठा रकमेतून भरला जाईल.

बिगर कर्जदार शेतकरी : ऐच्छिक सहभाग, सदर शेतकऱ्यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हप्त्यासह आपले खाते असणाऱ्या बँक शाखेत विहीत मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रती हेक्टर)	रु. १,१०,०००/-
शेतकऱ्यांनी भरावयाचा विमा हप्ता (प्रती हेक्टर)	रु. ५,५००/-

सहपत्र - ३
पुनर्रचित हवामान आधारित पीक विमा योजना २०१७-१८
विमा दराची परीगणनेनुसार.

अ.क्र.	जिल्हा	पिकाचे नांव	फळपिकाखालील क्षेत्र (हे.)	विमा कंपनीचे नाव	विमा संरक्षित रक्कम	विमा कंपनीने दिलेला विमा दर	विमा दरात शेतकरी हिस्सा ५%	विमा दरात केंद्राचा हिस्सा	विमा दरात राज्याचा हिस्सा	एकुण विमा हप्ता
क्लस्टर - १										
१	जालना	मोसंबी	५,३४७.५०	रिलायन्स	७०,०००	२३.००	३,५००	६,३००	६,३००	१६,१००
		डाळिंब	१,८४४.७५		१,१०,०००	६०.००	५,५००	३०,२५०	३०,२५०	६६,०००
		पेरू	७२.००		५०,०००	३०.००	२,५००	६,२५०	६,२५०	१५,०००
२	अकोला	संत्रा	१,१४०.००		७०,०००	३५.५०	३,५००	१०,६७५	१०,६७५	२४,८५०
३	सातारा	डाळिंब	१,०१२.२५		१,१०,०००	६२.००	५,५००	३१,३५०	३१,३५०	६८,२००
४	सांगली	डाळिंब	१,९१४.००		१,१०,०००	६२.००	५,५००	३१,३५०	३१,३५०	६८,२००
		पेरू	१६६.००		५०,०००	३०.००	२,५००	६,२५०	६,२५०	१५,०००
५	सोलापूर	डाळिंब	४,७५८.००		१,१०,०००	६६.००	५,५००	३३,५५०	३३,५५०	७२,६००
क्लस्टर - २										
१	ठाणे	चिकू	५२.२५	इफको टोकियो	५०,०००	६९.००	२,५००	१६,०००	१६,०००	३४,५००
२	नांदेड	मोसंबी	२८५.००		७०,०००	४५.००	३,५००	१४,०००	१४,०००	३१,५००
३	लातूर	डाळिंब	१४२.७५		१,१०,०००	६५.००	५,५००	३३,०००	३३,०००	७१,५००
४	नाशिक	डाळिंब	१२,१३१.७५		१,१०,०००	५१.००	५,५००	२५,३००	२५,३००	५६,१००
		पेरू	२९४.७५		५०,०००	६५.००	२,५००	१५,०००	१५,०००	३२,५००
क्लस्टर - ३										
१	हिंगोली	संत्रा	१६८.७५	एचडीएफसी	७०,०००	३४.५६	३,५००	१०,३४६	१०,३४६	२४,१९२
		मोसंबी	२८.७५		७०,०००	३४.५६	३,५००	१०,३४६	१०,३४६	२४,१९२
२	जळगाव	डाळिंब	३१२.५०		१,१०,०००	६७.०९	५,५००	३४,१४९.५	३४,१४९.५	७३,७९९
		पेरू	१९६.००		५०,०००	५७.८९	२,५००	१३,२२२.५	१३,२२२.५	२८,९४५
		मोसंबी	७३८.२५		७०,०००	४२.८७	३,५००	१३,२५४.५	१३,२५४.५	३०,००९
		चिकू	१७५.५०		५०,०००	४१.२५	२,५००	९,०६२.५	९,०६२.५	२०,६२५
		४	वाशिम		डाळिंब	१८८.७५	१,१०,०००	६३.७८	५,५००	३२,३२९
संत्रा	५००.००				७०,०००	२६.९२	३,५००	७,६७२	७,६७२	१८,८४४
५	यवतमाळ	मोसंबी	७६.२५		७०,०००	२८.३३	३,५००	८,१६५.५	८,१६५.५	१९,८३१
		संत्रा	३६४.५०		७०,०००	२८.३३	३,५००	८,१६५.५	८,१६५.५	१९,८३१
६	अमरावती	संत्रा	१७,६६५.००		७०,०००	२६.००	३,५००	७,३५०	७,३५०	१८,२००
		मोसंबी	५३०.००		७०,०००	२७.५१	३,५००	७,८७८.५	७,८७८.५	१९,२५७
		डाळिंब	३३.७५		१,१०,०००	६७.७७	५,५००	३४,५२३.५	३४,५२३.५	७४,५४७
क्लस्टर - ४										
१	धुळे	डाळिंब	२,०७७.००	रिलायन्स	१,१०,०००	४६.००	५,५००	२२,५५०	२२,५५०	५०,६००
२	अहमदनगर	डाळिंब	४,६२५.००		१,१०,०००	६४.९०	५,५००	३२,९४५	३२,९४५	७१,३९०
		मोसंबी	१४५.००		७०,०००	५४.००	३,५००	१७,१५०	१७,१५०	३७,८००
		पेरू	३१५.००		५०,०००	६२.००	२,५००	१४,२५०	१४,२५०	३१,०००
		संत्रा	४६२.५०		७०,०००	३०.००	३,५००	८,७५०	८,७५०	२१,०००
		चिकू	४७४.५०		५०,०००	१५.००	२,५००	२,५००	२,५००	७,५००
३	औरंगाबाद	मोसंबी	५,२५०.००		७०,०००	१७.५०	३,५००	४,३७५	४,३७५	१२,२५०
		डाळिंब	१,३६८.७५		१,१०,०००	४६.००	५,५००	२२,५५०	२२,५५०	५०,६००
		पेरू	१६२.५०		५०,०००	५२.००	२,५००	११,७५०	११,७५०	२६,०००
		चिकू	४१४.७५		५०,०००	१५.००	२,५००	२,५००	२,५००	७,५००
४	परभणी	मोसंबी	५८२.५०		७०,०००	१५.००	३,५००	३,५००	३,५००	१०,५००
		संत्रा	२५२.५०		७०,०००	१५.००	३,५००	३,५००	३,५००	१०,५००
		पेरू	५८.००		५०,०००	३०.००	२,५००	६,२५०	६,२५०	१५,०००

५	उस्मानाबाद	डालिंब	६८७.५०		१,१०,०००	४६.००	५,५००	२२,५५०	२२,५५०	५०,६००
क्लस्टर - ५										
१	बुलडाणा	मोसंबी	१११.००	एचडीएफसी	७०,०००	३६.६१	३,५००	११,०६३.५	११,०६३.५	२५,६२७
		संत्रा	४३४.७५		७०,०००	३६.६१	३,५००	११,०६३.५	११,०६३.५	२५,६२७
		पेरु	८८.७५		५०,०००	५०.८७	२,५००	११,४६७.५	११,४६७.५	२५,४३५
		डालिंब	२१०.५०		१,१०,०००	६३.४८	५,५००	३२,१६४	३२,१६४	६९,८२८
२	बीड	मोसंबी	५२९.५०		७०,०००	५८.७७	३,५००	१८,८१९.५	१८,८१९.५	४१,१३९
		डालिंब	७११.२५		१,१०,०००	६३.६९	५,५००	३२,२७९.५	३२,२७९.५	७०,०५९
		संत्रा	२६.७५		७०,०००	५८.७७	३,५००	१८,८१९.५	१८,८१९.५	४१,१३९
		चिकू	१९६.२५		५०,०००	२५.००	२,५००	५,०००	५,०००	१२,५००
३	पालघर	चिकू	७७६.७५		५०,०००	३४.००	२,५००	७,२५०	७,२५०	१७,०००
४	पुणे	डालिंब	३,१५०.००		१,१०,०००	५९.००	५,५००	२९,७००	२९,७००	६४,९००
		पेरु	२७७.५०		५००००	६७.२४	२,५००	१५,५६०	१५,५६०	३३,६२०
		चिकू	६२०.००		५००००	३४.४६	२,५००	७,३६५	७,३६५	१७,२३०
५	वर्धा	संत्रा	१,०१२.५०		७०,०००	२४.६६	३,५००	६,८८१	६,८८१	१७,२६२
		मोसंबी	३९७.५०		७०,०००	२५.६६	३,५००	७,२३१	७,२३१	१७,९६२
६	नागपूर	संत्रा	४,९९४.००		७०,०००	१९.००	३,५००	४,९००	४,९००	१३,३००
		मोसंबी	१,५२९.००		७०,०००	१९.२७	३,५००	४,९९४.५	४,९९४.५	१३,४८९

सहपत्र -४

पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना २०१७-१८

नुकसान भरपाई ठराविण्याची कार्य पध्दती:-

- १) पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजनेतर्गत विमा प्रस्तावानुसार देय होणारी नुकसान भरपाईची संपूर्ण रक्कम सहपत्र २ व ३ नुसार परिगणित करुन परस्पर शेतकऱ्यास बँकेमार्फत अदा करण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत विमा कंपन्यांची राहिल.
- २) शेतकऱ्यांना देय नुकसान भरपाई विहित मुदतीत देण्याची जबाबदारी व दायित्व संबंधित विमा कंपन्यांचे राहिल याबाबतचे नुकसान भरपाई देण्याचे कोणतेही दायित्व शासनावर राहणार नाही.
- ३) शेतकऱ्यांनी विहित मुदतीत भरलेल्या विमा हप्त्याचे Declaration वित्तीय संस्थेने संबंधित विमा कंपनीकडे विहित मुदतीत सादर करणे तसेच विमा कंपनीने वित्तीय संस्थेस सूचना देऊन विहित मुदतीत Declaration प्राप्त करुन घेणे बंधनकारक राहिल. सदर समन्वया अभावी शेतकरी विमा लाभापासून वंचित राहिल्यास संबंधित पात्र शेतकऱ्यांस विमा संरक्षण देण्याची संयुक्त जबाबदारी संबंधित विमा कंपनी व वित्तीय संस्थेची राहिल.
- ४) अधिसूचित फळ पिकासाठी प्रमाणके (ट्रिगर) व देय विमा नुकसान भरपाई रक्कमेचा दर केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार निश्चित करण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार (सहपत्र २ व ३ प्रमाणे) निर्धारित दराने परिगणीत करुन विमा रक्कम संबंधीत विमा कंपनी मार्फत परस्पर शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यावर देय होईल.
- ५) संदर्भ हवामान केंद्र हे महावेद प्रकल्पातर्गत महसूल मंडळ निहाय स्थापित केलेले स्वयंलित हवामान केंद्र राहिल. हवामान विषयक आकडेवारी महावेद प्रकल्पाच्या अटी व शर्तीनुसार सहभागी विमा कंपन्या उपलब्ध करुन घेतील.
- ६) संबंधित विमा कंपनी देय विमा रक्कम (नुकसान भरपाई रक्कम) ठरवितांना अधिसूचित केलेल्या फळ पिकासाठी व निवडलेल्या जिल्हा व त्यामधील तालुक्यातील महसूल मंडळात (सहपत्र-१) नोंदणीकृत महावेद प्रकल्पातर्गत महसूल मंडळनिहाय स्थापित केलेल्या संदर्भ स्वयंचलित हवामान केंद्रामध्ये नोंद झालेल्या आकडेवारीचा वापर करील.
- ७) जर एखाद्या महसूल मंडळातील संदर्भ हवामान केंद्रामार्फत काही कारणास्तव आकडेवारी प्राप्त झाली नाही तर त्या कालावधीपुरती पर्यायी राज्य शासनाच्या / कृषि विद्यापीठे / कृषि विज्ञान केंद्र व इत्यादींच्या हवामान केंद्राची आकडेवारी विचारात घेवून देय नुकसान भरपाई रक्कम निश्चित करील. पर्यायी हवामान केंद्रे फलोत्पादन विभागाकडून निश्चित करुन घेणे व त्यावरील आकडेवारी प्राप्त करुन घेण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत विमा कंपन्यांची राहिल.
- ८) महसूल मंडळात स्थापन झालेल्या किंवा वरील अनुक्रमांक "७" प्रमाणे संदर्भ हवामान केंद्रामार्फत प्राप्त आकडेवारी ही ग्राह्य धरण्यात येवून त्यावर आधारीत योजनेच्या तरतुदीनुसार निश्चित करण्यात आलेली नुकसान भरपाई ही अंतिम राहिल.
- ९) प्रधानमंत्री फसल बीमा योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार स्थापित राज्यस्तरीय समन्वय समिती, राज्य स्तरीय तांत्रिक समिती, निर्धारित वित्तीय संस्था, राज्यशासन, विमा कंपनी, कृषी आयुक्तालय इत्यादींच्या कर्तव्ये व जबाबदाऱ्यां प्रधानमंत्री फसल बीमा योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राहतील.
- १०) योजने संदर्भातील वेळोवेळी मागणी केलेली आवश्यक ती सर्व माहिती कृषी आयुक्तालयास व शासनास उपलब्ध करुन देण्याची जबाबदारी सहभागी विमा कंपन्यांवर बंधनकारक राहिल.
- ११) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्रमांक सीआयएस-१२९९/सीआर ८९/११ ए, दि. ४ डिसेंबर, १९९९ अन्वये जिल्हास्तरावर जिल्हाधिकारी यांच्या अधिनस्त कार्यरत असलेल्या समितीने यापुढे या योजनेचा प्रती महा आढावा घेऊन नियमित अहवाल सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांची राहिल.

१२) या योजनेच्या संदर्भात प्राप्त होणाऱ्या तक्रारीच्या व स्वयंचलीत हवामान केंद्राच्या सुस्थितीबाबत प्राप्त होणाऱ्या विविध तक्रारींचे निरसन विभाग स्तरावरील व उप विभाग स्तरावरील समितीमार्फत करण्यात येईल.

विभाग स्तरावरील समिती

१) विभागीय कृषी सहसंचालक कार्यालयातील अधीक्षक कृषी अधिकारी	अध्यक्ष
२) संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी	सदस्य
३) विमा कंपनीचे प्रतिनिधी	सदस्य
४) कृषी विद्यापीठ शास्त्रज्ञ / प्रतिनिधी	सदस्य
५) विभागीय सांख्यिकी	सदस्य सचिव

उप विभाग स्तरावरील समिती

१) उप विभागीय कृषी अधिकारी	अध्यक्ष
२) कृषी विद्यापीठ प्रतिनिधी	सदस्य
३) विमा कंपनी प्रतिनिधी	सदस्य
४) कृषी विकास अधिकारी जि. प. कार्यालय अंतर्गत पंचायत समिती कार्यालयातील कृषी अधिकारी	सदस्य
५) उप विभागीय कृषी अधिकारी कार्यालयातील तंत्र अधिकारी	सदस्य सचिव

उपविभागीय स्तरावरील समितींकडे केलेल्या तक्रारीचे योग्य निरसन न झाल्यास विभागीय स्तरावरील समितीने त्या तक्रारींचे निरसन करावे. विभागीय स्तरावरील समितीकडून अशा तक्रारींचे निरसन न झाल्यास संचालक (फलोत्पादन) स्तरावर याबाबत बैठक आयोजित करण्यात येईल.

- १३) राज्यातील सर्व जिल्ह्यांत सर्व अधिसूचित फळ पिकाखाली एकूण २० हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त क्षेत्र असणाऱ्या व जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांनी सादर केलेल्या प्रस्तावानुसार सर्व महसूल मंडळात योजना राबविण्यात येत आहे. संबंधित जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकाऱ्यांकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावानुसार शासन निर्णयामध्ये अशी महसूल मंडळे समाविष्ट करण्यात आली आहेत.
- १४) सहभागी विमा कंपनीने या योजनेला विविध प्रसार माध्यमातून व्यापक प्रसिद्धी द्यावी व त्याचा तपशिल वेळोवेळी कृषी आयुक्तालयास सादर करावा. तसेच शासन निर्णय निर्गमित होताच योजनेची अंमलबजावणी तात्काळ सुरु करावी.
- १५) सहकार आयुक्तांना राज्यातील सहकारी, राष्ट्रीयकृत व इतर बँकांना या योजनेतील तरतूदीप्रमाणे विमा प्रस्ताव विमा कंपन्यांना सादर करण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात येत आहे.
- १६) सहभागी विमा कंपन्यांनी त्यांना वाटप झालेल्या जिल्ह्यात प्रत्येक तहसिलच्या ठिकाणी एक प्रतिनिधी नेमणे बंधनकारक राहिल.
- १७) पुनर्रचित हवामान आधारीत पीक विमा योजना मृग बहार २०१७ मध्ये शेतकऱ्यांचे अर्ज / विमा हप्ता Common Service Centre (CSC) मार्फत ऑनलाईन पद्धतीने स्विकारले जातील.
- १८) कर्जदार शेतकऱ्यांना विमा सक्तीचा असल्याने संबंधित सहभागी बँक शाखेने कर्जदार शेतकऱ्यांचा विमा हप्ता वसूल केल्यानंतर विमा हप्त्याची रक्कम कार्यान्वयीन यंत्रणेच्या (सहभागी विमा कंपनी) नावासह शेतकऱ्यांना तात्काळ कळविणे बँकांना बंधनकारक राहिल.
- १९) विमा कंपन्यांनी विमा नुकसान भरपाईची रक्कम विहित विवरणपत्रात परिगणना करून विमा संरक्षण कालावधी संपल्यानंतर ३० दिवसात कृषि आयुक्तालयास सादर करावे. यामध्ये अचूकता येण्यासाठी परिगणना करून अंतिम केलेली नुकसान भरपाईची आकडेवारी नियमानुसार निश्चित केली असल्याचे प्रमाणित करून कृषी आयुक्तालयास सादर करणे विमा कंपन्यांना बंधनकारक राहिल.